INFORMATIONSBLAD FÖR KUMLA KOMMUN
ÅRGÅNG 32 NR 1/2000

KUMLAN

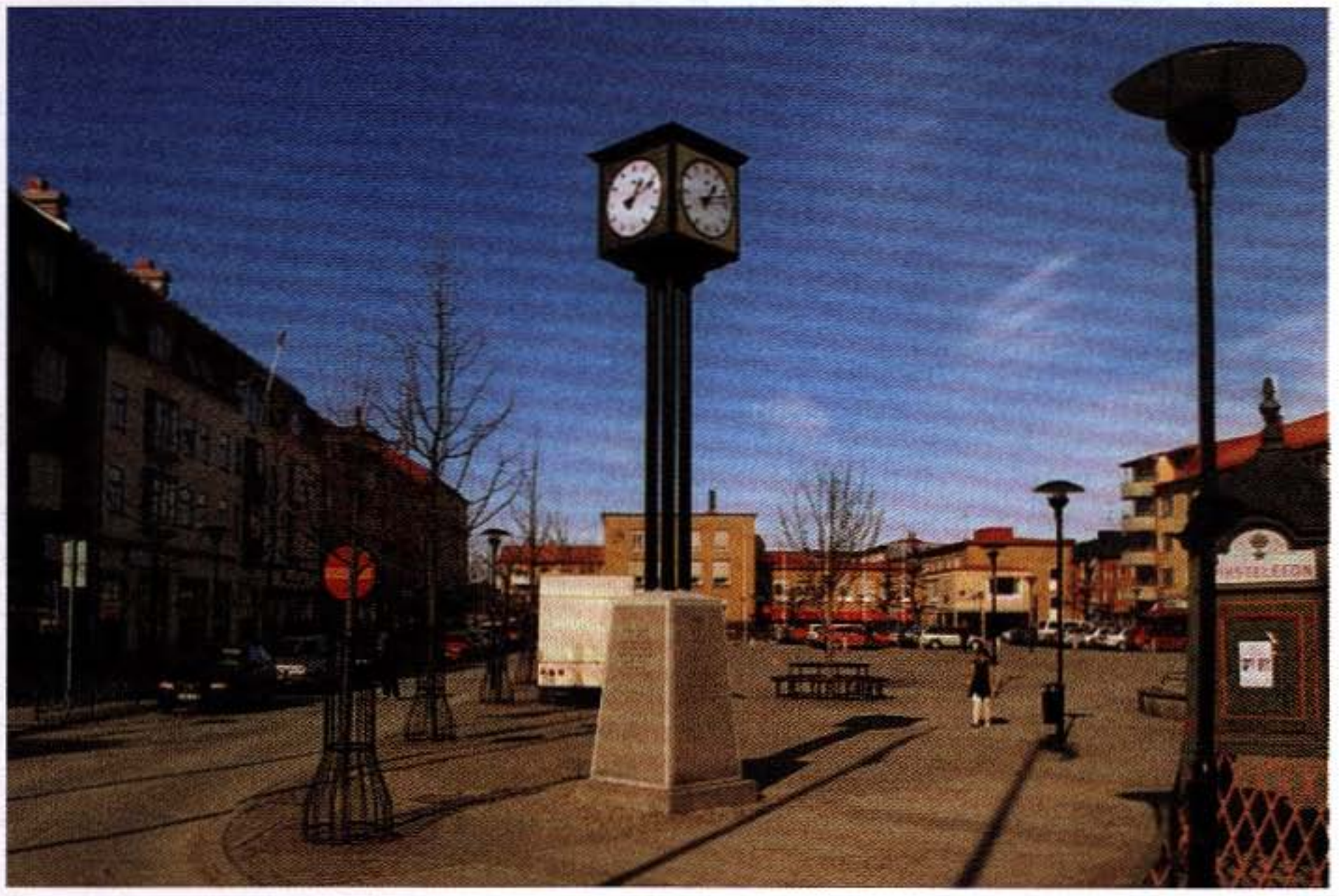

Millennieklockan – en klocka för tusen år. Se sid. 9–13.

Upptäck Kumla bibliotek!

HUVUDBIBLIOTEK
Folkets Hus, Skolvägen 12, Kumla
Vuxenavd. 2 tr. tel: 019-58 81 90
Barnavd. bv. tel: 019-58 81 89
Utställningshall bv.

Öppettider:

Måndag-torsdag	12-20
Fredag	12-18
Lördag	11-14
Söndag	16-18

Sommartid 1 juni – 31 augusti Måndag–torsdag 14–20
Fredag 14–18

Vi erbjuder ett rikt och varierat bokbestånd, kasettböcker, dagstidningar, spännande tidskrifter och livlig programverksamhet.

BOKMAGASINET
Trädgårdsgatan 1, tel. 070-37 515 39.
Öppettid: Tisdag 16.00-18.00 (Reducerat öppethållande sommartid).
Utlåning av äldre böcker och tidskrifter samt försäljning av Kumlakrukor, häradskartor och vykort m.m.

BIBLIOTEKETS ÖPPETTIDER I SAMBAND MED HELGER
Måndag 1 maj stängt, Onsdag 31 maj öppet 12–17, Kr.Him.f.dag stängt, Fredag 9 juni öppet kl. 14–17, Pingstafton, pingstdagen samt annandag pingst stängt, Torsdag 22 juni öppet kl. 14–17, Midsommarafton samt söndag 25 juni stängt.

KUMLA KOMMUNS BOKBUSS
Tel. Bokbussen 070-658 45 52.
Vi erbjuder ett rikt och varierat bokbestånd, kassettböcker, dagstidningar, spännande tidskrifter och en livlig programverksamhet.

Skoindustrimuseet

Sveavägen 19, Kumla
Öppettider: Måndag–fredag kl. 13–17, lördag och söndag kl. 13–16
För gruppbesök ring 019-58 81 87
Skoindustrimuseet är stängt följande dagar: 30/4–1/5, 1/6, 10–12/6, 23–25/6

KUMLAN

Informationsblad för Kumla kommun
Ansvarig utgivare:
Kommunalrådet Dan-Åke Moberg
Redaktion:
Kulturintendent Mats Runering
Postadress:
692 80 KUMLA

Besöksadress:
Stadshuset, Kumla torg
Telefon:
019/58 80 00 (växel)

Nästa nummer av Kumlan utkommer i slutet av juni.

Vårvindar friska....

Av kommunalrådet Dan-Åke Moberg

Med vinterns uttåg kan vi summera kommunens bokslut för det gångna året. På det hela taget så är kommunens ekonomi stabil och riksdagens krav om balans mellan utgifter och inkomster i den kommunala verksamheten skall inte vara något problem att uppfylla. Det svåra i vår ekonomiska situation är att ha kontroll på utgiftssidan och kräva ett visst mått av återhållsamhet för att inte råka i framtida svårigheter.

Om man får tro Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) så behöver vi i Kumla inte heller drabbas av svårigheter; detta förutsatt att det föreligger ett positivt samband mellan tilltron till den egna kommunen och företagens utvecklingsförmåga med tryggad sysselsättning som följd. Enligt en av SAF nyligen publicerad enkätstudie utförd hos medlemsföretagen utgör Kumla en av landets bästa kommuner vad avser företagsklimatet, det vill säga i kontakten mellan kommunen och företag agerar vi – inom kommunens olika verksamheter – snabbt och effektivt gentemot företagen. Det är bra nu och det är bra inför framtiden.

Arbetsmarknaden för Kumlas invånare är med avseende på arbetstillfällen för närvarande mycket god. Sannolikt bidrar det goda företagsklimatet därtill och därmed också många aktiva och duktiga företag. I Kumla har vi traditionellt haft lägre arbetslöshet än övriga kommuner i länet. Antalet arbetslösa i kommunen har månad för månad fortsatt att minska och vi kan se uppenbara bristsituationer inom ett flertal yrkesområden. Det gäller i första hand inom områden där det fordras god skolunderbyggnad. Därför är det av allra största vikt att vi inom ramen för det så kallade Kunskapslyftet och den kommunala vuxenutbildningen stimulerar till studier i alla former för att öka möjligheten till arbete.

På det hela taget framstår vår situation i Kumla just nu som ljus. Möjligen kan vi önska att bostadsbyggandet skall ta fart. Om vi tittar bakåt i tiden och bedömer det framtida behovet av bostäder därefter kan vi konstatera ett behov av ca 50 bostäder per år antingen i lägenhet eller i villa. Storleken på våra bostäder har varierat genom åren beroende på den allmänna ekonomiska situationen samt olika bidrags- och avdragsformer. I dag har de flesta bidrags- och avdragsmöjligheterna försvunnit från bostadsmarknaden. Upplåtelseformen, det vill säga hyresrätt, bostadsrätt eller äganderätt har också sin betydelse i boendet. För närvarande tycks det som om bostadsrättsformen och äganderätt har ett visst försteg före hyresrätt. Därför försöker vi stimulera till att det byggs flera bostadsrätter i Kumla och vi försöker få till stånd ytterligare lägen för villabebyggelse. Det har glädjande nog gett resultat. Det byggs både bostadsrättslägenheter och villor för närvarande i Kumla.

För att avslutningsvis återknyta till denna artikel kan man möjligen travestera på de friska vindar som blåst i debatterna under senare tid, inte minst

forts. på nästa sida

1999 – året då...

En kavalkad över 1999 års händelser i Kumla

Av Mats Runering

Under året förvandlas Kumla från sovstad till arbetsstad – för första gången är det fler som pendlar in till Kumla än som pendlar ut. Navets hjälpverksamhet tas från oktober över av föreningen Opus. Malmbergs Elektriska AB noteras på Stockholms fondbörs.

Lantmännen renoverar värmepannan, installerar nytt filter och höjer skorstenen 8 meter – allt för att minska utsläppen av stoft och damm. Sakab investerar 15 miljoner i en ny anläggning som behandlar kvicksilverhaltigt avfall, bland annat lysrör.

Kumlaanstalten omorganiseras – "Kumla skall gå i spetsen för att utveckla den moderna kriminalvården". Till och med muren ska renoveras och färgsättas. En kommunal fråga som behandlas under året är om sotningen ska privatiseras. Den nya bibelöversättningen föranleder maratonläsning på torget dygnet runt i 80 timmar. Kommunalrådet Annica Eriksson in-

Vid Säbylund hittades flera stenåldersboplatser och stenåldersgravar 1999.

i fullmäktige. Det är svårt att förändra sin personlighet; att vara omedelbar och kanske häftig tillhör min karaktär, så även det som kan betraktas som övertramp i den politiska debatten är inte personligt eller illa menat – åtminstone inte dagen efter.

Med friska vårvindar kan vi också se fram emot en sommar som förhoppningsvis skall uppfylla vinterns och vårens drömmar om semesterledighet, sol och bad. □

Ett av 1999 års nya konstverk i skulpturprojektet Konst på Hög, Arken av Olle Medin, tillika utställningslokal, invigdes den 30 juni av Berit Dahlström från Örebro läns landsting.

leder med Första Mosebok: "I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. Jorden var öde och tom..."

I mitten av året bildas ett Arbetsförmedlingsråd. Länsarbetsnämndens sammanställning för november visar att den totala arbetslösheten i Kumla är nere i 4,9 procent av befolkningen 16-65 år – lägst i länet. Kumlaförmedlingen kan glädja sig över bra omdömen från arbetsgivare och arbetslösa – betyget 4,5 på en 5-gradig skala.

Redan i juni meddelar kommunen att befarade problem med millennieskiftet inte kommer att inträffa. Kommunen har säkrat alla programvaror m.m.

Vårdcentralens tre mottagningar satsar extrapengar från landstinget på förstärkning av sjuksköterskesidan. Ett treårigt försök med en hudkirurgisk mottagning på Korsta vårdcentral börjar under vintern.

Tre av konstverken på Konst på Hög blåser sönder vid höststormen den 29 november. I Sannahed förstörs ett helt skogsparti, cirka 100 träd faller nära ett villaområde. Ett plåttak blåser av en byggnad vid Västra Bangatan.

I september hotar "Luciakrig". Lions har sedan mitten av 70-talet arrangerat luciakröningen i samarbete med svenska kyrkan. Lucian har utsetts inom olika ungdomskörer. Men i år kommer Kumla att få en folkvald Lucia, vare sig Lions vill det eller inte – köpmannaorganisationen har bestämt sig för det. I mitten av oktober blir alla parter överens – Kumla får för första gången på 25 år en lucia som röstas fram av "folket" och som kröns i kyrkan. Stämningen förstärks ytterligare av årets lokalrevy från Kumla Revysällskap som heter "Onkel Knuts testamente" och spelas 15 gånger.

Att bygga och flytta...

I januari flyttar polisen till länets finaste lokaler på Magasinsgatan. Filadelfiaförsamlingen byter namn till Pingstförsamlingen och ska i fortsättningen kunna ledas av en kvinna. En ändrad bibeltolkning ligger bakom det sist nämnda. Äldre och handikappade får talesombud – "Vi är inga experter men folk med sunt förnuft som kan underlätta kontakterna med förvaltningarna", säger Nils Granath från Väntjänsten. Ett nytt dagis öppnar i januari för 12 barn – Lilla Magasinet. Medborgarskolan och Skomaskinsföretaget Masab flyttar från Kumla Skofabrik till Thörners gamla skofabrik.

Den tillbyggda och upprustade Tallängens skola invigs efter satsningar på cirka 6 miljoner kronor. Arbetet på fyra nya rondeller och Östra Leden färdigställs under året. Peab köper mark vid Hagendalsvägen och river befintliga byggnader. Här ska sedan byggas 34 lägenheter.

I och med vårterminens slut stängs skolan i Kvarntorp. I fortsättningen återfinns skolbarnen i Ekebys nya skola, som uppförts för 10 miljoner, respektive på Tallängen. Någon månad senare säljs Kvarntorps skola till Oden Entreprenad AB som huvudkontor. I Hardemo byggs ny förskola och idrottshall. En annan insats är om- och tillbyggnad av klubbhus vid Yxhults Idrottsplats. Det gamla stenhyvleriet i Hällabrottet renoveras som utbildningsprojekt för byggnadsarbetare.

Akzo Nobel Rexolin investerar 145 miljoner i Kvarntorp. Kommunen säljer Kvarntorps Folkets hus för användning som lagerutrymme. Det nya området med ängskaraktär på Kumla kyrkogård för naturgravar tas i bruk under hösten. Kvantum, med en omsättning på närmare 200 miljoner och stora investeringsbehov framför sig, annonseras till salu. Det blir Hans Persson, ägare till Ekershallen i Örebro, som tar över Kvantum. 1 november invigs Statoilmacken i Brändåsen. Fastighetsbolaget söker lov för att bygga om C A Jonssons gamla skofabrik. Schur Pack köper upp Cerbo och koncentrerar tillverkningen av förpackningar till sina lokaler i Kumla.

Fyra förslag till utformning av det nya biblioteket presenteras och allmänheten ska under hösten få möjlighet att säga sin mening. I början av oktober förordar kommunstyrelsens arbetsutskott FFNS Arkitekters förslag. Den 7 oktober fattar en oenig kommunstyrelse beslut om att antaga FFNS biblioteksförslag. Ett tecken på ett samhälle i förändring är Telias beslut att ta bort fyra av de tolv telefonkiosker som finns i Kumla.

Brott och straff

Statoil installerar en rökgenerator kopplad till inbrottslarmet. När larmet aktiveras fylls lokalen av en tjock grå rök som gör att sikten för inbrottstjuvarna blir obefintlig. Närpolisen letar hembränningsapparater och vill ha hjälp av allmänheten. Uppropet ger snabbt resultat. Två hembrännare grips varav en 25 åring i en lägenhet i centrala Kumla. Några dagar senare grips en 30-årig man misstänkt för att ha sålt cirka 1000 liter sprit. I mitten av mars blir det ytterligare ett spritbeslag – 140 liter sprit och 225 liter mäsk. Två veckor senare tar polisen årets femte hembrännare – nu börjar det bli svårt att få tag på illegal sprit i Kumla. Polisens statistik för årets 8 första månader visar 75 bilstölder, 125 inbrott och stölder ur fordon, 200 inbrott i lägenheter, källare, garage och sommarstugor. Vidare 30 anmälda fall av misshandel.

En natt i augusti stänger tre män in två väktare i FöreningsSparbanken och försöker bryta upp deras värdetransportbil utan att lyckas. Natten till den 12 september avlossas sex skott mot ett hus i Åsbro ägt av en vårdare på Kumlaanstalten. Attentatet klassas som dråpförsök och sätts i samband med tidigare hot från en intagen. Två kulturhus i Hällabrottet vandaliseras liksom Lugnetstugan. Händelserna polisanmäls och klaras upp. I september blir ett dataföretag av med varor för över 200 000 kronor. En 29-årig man kolliderar med en villa i Östra Åby efter en luftfärd, med bil, på 20 meter. Mannen smiter men spåras upp av hundpatrull. Han saknar körkort och den lånade bilen var belagd med körförbud. Dessutom har han 1,60 promille alkohol i kroppen. Rättegång inleds i november mot en Ericssonanställd som tagits på bar gärning med 24 stulna telefoner i sin verktygslåda.

Tävlingar och belöningar

Kumla är framgångsrikt inom många lagsporter – Indianerna i elitserien i speedway samt division 1 lag i ishockey, basket, innebandy och badminton.

Med landshövdingen i täten genomförs Riksmarschen mot cancer i slutet av september. Kumla Luffarschackförening arrangerar Svealand Open i luffarschack med 50 deltagare. Kumla Handikappidrottsförening arrangerar en rikstävling i innebandy för förståndshandikappade.

Kökschefen på Ericssons Mönsterkortfabrik får miljödiplom av projektet Grönare krog medan en 19-årig bagare från Sveas konditori bakar till sig en fjärdeplats vid SM för unga bagare. Centrumorganisationen och Posten utlyser en tävling om hur en humla från Kumla skulle kunna se ut. Lena Calson kan kvittera ut vinsten. Kumlasonen Håkan Nesser, av många ansedd som Sveriges främste deckarförfattare, erhåller Nerikes Allehandas kulturpris. Jerk Alton får Kumla kommuns kulturpris medan Fredrik Jacobsson och Stig Gunnarsson får kommunens ungdomsledarstipendier. Anna Pettersson, ägare till Lill-Annas Leveransbageri AB, får utmärkelse som Örebro läns yrkeskvinna.

Skolmaten i Kumla är ovanligt bra – Riksnätet för Måltidens Dag tilldelar Kumla kommun diplom för mycket bra måltidsverksamhet. Kostchefen får dessutom mottaga landstingets folkhälsostipendium för 1999. En enkät som handikappombudsmannen skickat ut till samtliga kommuner visar att Kumla tillhör de cirka 40 kommuner i Sverige som fått betyget "bra".

Bidrag och Bokslut

Bokslutet för 1998 visar ett överskott på 13 miljoner. Kumla får nästan 1,5 miljoner kronor extra i statsbidrag för satsningen på Kunskapslyftet.

På tre år har Kumla tappat cirka 300 invånare vilket medför cirka 7,5 miljoner kronor mindre i skatteintäkter jämfört med för tre år sedan. Vid årets slut visar det sig dock att kommunen ökar med 138 personer och är den enda kommunen i länet, bortsett från Örebro kommun, som ökar befolkningsmässigt.

KumlaBostäders resultat blir 3,6 miljoner kronor. Fastighetsbolaget uppvisar ökad vinst för 1998. Ericsson hyr 6 av bolagets 18 fastigheter. Kumla får tre statliga miljoner till två äldrevårdsprojekt. Projektet "Access Kumla" får 2 miljoner i EU-bidrag för utbildning av invånarna i Kumla i datoranvändning. Tanken med projektet är att förse alla hushåll i Kumla med datorer.

Järnvägar och annat som rör sig

Olika sätt att ta sig över järnvägen diskuteras. Vid Rösavi vill Banverket ta bort nuvarande plankorsning och låta gående och cyklande från Rösavi ta sig via Sakabvägen och viadukten till Sannahed vilket väcker protester. Vid Hagagatan ska plankorsningen för gående och cyklande ersättas av en gång- och cykeltunnel som börjar vid Grevgatan norr om CA Jonssons Skofabrik.

Banverket informerar om att cirka 1,5 km järnvägsspår över Säbylundsmossen ska byggas om eller grundförstärkas för att klara högre hastighet och axeltryck. Banverket räknar också med två broar för att slippa plankorsningarna vid Säbylund och längre norrut. Rälsverkstaden i Sannahed levererar världens längsta räl, 420 meter, som ska användas på Öresundsbron.

Fjärrvärmeledningen som ska knyta samman fjärrvärmesystemen i Kumla, Hallsberg och Örebro beräknas bli klar före årsskiftet. På norra Kungsvägen kunde man i slutet av februari förundras över vackert orange morötter i snödrivorna. Det var en lastbil som tappade sin last av morötter som därefter fick plogas åt sidan. Boende i Ekeby ska kunna passera under riksvägen i en gång- och cykeltunnel och i hela Åbytorp ska det bli 30 km på alla smågator. Några dagar före julafton spårar ett tåg på lokalspåret Kumla-Kvarntorp ur och kommer att en hel dag blockera Örstavägen. Under Kulturhusens Dag arrangeras rälsbusstur er till Lugnet och Kvarntorp. I Norra Mos och Säbylund hittar Riksantikvarieämbetet flera stenålderboplatser och stenåldersgravar.

forts på sid 17

Året avslutades med festligheter på Kumla torg dit 3 000 kumlabor tagit sig för att bland mycket annat uppleva Kenneth Swanström Rock'n Roll Band (bilden), Harmony 4 och Ekumenisk kör.

Millennieklockan i Kumla

-en klocka för tusen år...

Av Mats Runering

Titel: Millennieklockan
Formgivning: Arkitekt Per Flodström
Placering : Torgets sydvästra del
Ägare Kumla kommun, mecenat Kumla Fastighets AB
År : Nyårsaftonen 1999
Storlek. Höjd 690 cm, sockelbredd/bas: 120 x 120 cm, sockelbredd/topp: 80 x 80 cm, sockelhöjd: 210 cm, sockelfot höjd: 20 cm, sockelfot bredd: 130 x 130 cm
Total kostnad: 350 000 kronor

Ett år i förväg började planeringen för millenniefirandet. Uppdraget gick till kultur- och fritidsförvaltningen som därvid samarbetade med andra kommunala förvaltningar, Centrumorganisationen, kyrkorna med flera.

Redan från början kom planeringen att inrikta sig på dels en festlig samvaro på kvällen med musik, tal och fyrverkeri och dels ett bestående minne som skulle invigas på nyårsnatten.

Helt klart från början var att "det bestående minnet" skulle placeras på stadens centralt placerade torg. Inledningsvis blev det diskussioner om vad "det bestående minnet" skulle utgöras av. Ville vi som gåva till kommuninvånarna och som minne av det gångna årtusendet överlämna ett konstverk? Skulle vi satsa på en klocka? Kunde man göra en kombination – ett konstverk med en klocka eller tvärtom?

Eftersom den utsedda platsen egentligen är alla kumlabors gemensamma egendom måste man ställa mycket höga krav på visuell slitstyrka på det som placeras här. Det får inte heller vara något som redan efter några decennier eller ens ett sekel allmänt upplevs som något som många egentligen skulle vilja flytta bort från torget.

Därför var det viktigt att tillskapa ett bestående minne som "passade in" i olika avseenden. Första frågan blir då: "Vad är Kumla?" Utifrån sin historia och sina förutsättningar vill Kumla framtona som småstaden som med charm och närhet ska vara bra att leva i för kommuninvånarna. Stora och små grönområden eftersträvas i och utanför centralorten. Det finns också en strävan att förstärka ***stadens*** kännetecken. "Den gröna staden", "Trädgårds-staden" och "Rutnätsstaden" är andra benämningar. Alla med gemensam nämnare i form av centralt torg och begränsat centrumområde.

Förankringsarbetet för "det bestående minnet" pekade mot en klocka, gärna med konstnärlig touch, och med någon sorts minnestavla och lämpliga texter på sockeln. Kommunens arkitekt Per Flodström fick i uppdrag att rita en klocka med i princip fria händer. Kulturintendent Mats Runering fick i uppdrag att lämna textförslag.

Klockhuset

Det svartmålade klockhuset består av rostfritt stål med tak av svartmålad kopparplåt. Klockhuset har fyra belysta urtavlor omgivna av ett flätverk av 40 mm breda band av rostfritt stål som är belagda med äkta bladguld. Flätningen är glest utförd så att det bildas kvadrater med cirka 4 mm sida där ljus sipprar ut från den inbyggda belys-

ningen. Detta innebär att klockan blir ännu vackrare när det är mörkt ute. Klockhuset är upptill krönt med ett "tak" i flera avsatser för att få en så tilltalande utformning som möjligt. Taket avslutas med en förgylld knopp. Var och en av de fyra urtavlorna har sitt eget urverk, vilka är synkroniserade med varandra. Urverken har levererats av Westerstrands Ur i Töreboda. Styrningen av urverken sker med radiosignal från ett atomdrivet urverk i Frankfurt, Tyskland, som för övrigt styr de flesta klockor av denna typ i Europa. Denna styrning innebär att Millennieklockan alltid ska visa nära nog exakt tid och automatiskt sköta anpassningen till vintertid/sommartid. Klockhuset tillverkades och monterades av ett lokalt företag, Fall:s Plåt AB, som gjort ett mycket gott arbete, särskilt med tanke på att man inte tidigare haft något liknande uppdrag.

Klockhuset bärs upp av fyra kraftiga svartlackerade stålrör som samtidigt ger ett luftigt och smäckert intryck. Detta behövs eftersom sockeln avsiktligt ska ge ett tungt intryck och visuellt "väga upp" klockhuset.

Sockeln

Sockeln är en så kallad monolit, vilket innebär att den består av ett enda solitt stenblock. Sockeln är liksidig med 120 cm bredd nedtill och 80 cm upptill samt är 210 cm hög. Den består av flammad grå granit med svagt rosa inslag levererad av Emmaboda Granit AB. "Flamning" innebär att man sveper med kraftig låga över stenen varvid ytskiktet spjälkar och blir skrovligt. Materialet kallas Kullagranit och kommer från ett dagbrott vid Kullaskog i nordöstra Skåne, norr om Kristianstad.

Under sockeln finns en sockelfot, som är 20 cm hög och 130 cm bred, och som i sin tur står på en grundläggning av betong under mark Vikten av sockel med sockelfot är cirka 6 ton.

Ett företag med Kumla som hemort, Närkesten Entreprenad AB, svarade för upphandling av sockel, grundläggning samt montage på plats.

Kumla torg

Klockhuset har målats svart för att harmoniera med övrig utrustning på torget i form av bänkar, belysningsarmaturer, papperskorgar o.s.v. Torget restaurerades i slutet av 1980-talet varvid ytsättning skedde med storgatsten i diskret diagonalt rutmönster och med smågatsten som fyllning. Plantering av inramande lindar, svartlackerade räcken i stål och gjutjärn, papperskorgar, belysning i växtligheten vid det centrala konstverket "Kumlan" m.m. ingick också i restaureringen. Torget fick en spännande ljussättning genom indirekt belysning från nya armaturer från Uppsala Armaturfabrik – en belysning som vid högtidliga tillfällen kompletteras med eldkorgar runt torget och gasfacklor i den fontän som ligger ett tiotal meter från Millennieklockan. I fontänen ligger sju block av Ekebergsmarmor med undervattensbelysning. Blocken är pläterade med bladguld i borrhål och på ådringar.

Torget är med andra ord på väg att bli ett aktivt torg som ofta används.

Placering

Millennieklockan placerades i torgets sydvästra del och inordnades i torgets diagonala mönster. Klockan står väl synlig på en central punkt sett i förhållande till angränsande gator och också placerad i korsande, naturliga gångstråk. Från vilket håll man än kommer ska man kunna se någon av de fyra urtavlorna.

Texten

Inskriptionen har utförts som sandblästring i graniten med 35, 30 och 25 mm höga bokstäver: Typsnittet är versaler i Times New Roman. Blästringen är utförd av Emmaboda Granit AB

1 *Första sidan* bär Kumlas stadsvapen med följande text under:

KUMLA KOMMUN
INVIGDE DENNA
KLOCKA
31 DECEMBER 1999
TILL MINNE AV
DET GÅNGNA MILLENNIET
OCH SOM EN VÄGVISARE
IN I DET KOMMANDE

2 *Andra sidan* skulle användas för något tankeväckande, något som skulle kunna stå sig över seklen och kanske uppfattas som något av en programförklaring.

Vi valde slutligen ett tänkvärt citat från Hans Hildebrand, som levde 1842-1913. Hans Hildebrand var arkeolog och historiker med ett omfattande författarskap inom sina områden. Han var riksantikvarie 1879-1907, ledamot av Svenska Akademien 1895 och Svenska Turistföreningens ordförande 1887-1909.

"MAN MÅSTE
LÄRA KÄNNA
DET FÖRGÅNGNA
FÖR ATT FÖRSTÅ
DET NÄRVARANDE
OCH KUNNA
INVERKA PÅ
DET KOMMANDE"

3 På den *tredje sidan* anges kronologiskt ett urval viktiga årtal för Kumlas vidkommande under det gångna millenniet. Här finns också angivna kommunens invånarantal de tre senaste sekelskiftena.

4 Vad står det då på den *fjärde sidan*? Den är helt tom. Tanken är att kommande generationer, någon gång i framtiden, ska ha utrymme att tillföra någon väsentlig text eller information.

Vi träffas vid Millennieklockan!

Det är givetvis ett större ansvar än vanligt att välja utsmyckning till det centrala torget, kommunens vardagsrum/finrum. Målsättningen var att klockan inte bara skulle accepteras av kommuninvånarna utan att de skulle tycka att den höjde kvalitén på torgmiljön. Helst skulle de vara stolta över klockan som kanske också kan komma att intaga en position som mötesplats – "Var ska vi träffas? Vi träffas vid Millennieklockan!".

Nyårsafton och invigning

Så kom då nyårsaftonen. Under en förtrollad natt med snö som föll som på en tecknad film mötte 3 000 personer upp på torget för att ta del av musik och sång, högtidstal, fanfarer och fyrverkeri. Man lyssnade till tolvslagen, skålade i champagne och gick i fackeltåg. Högtidstalet för millennieskiftet och invigningstalet för Millennieklockan hölls av kommunfullmäktiges ordförande Sven-Ove Cederstrand. Täckelsen drogs bort av kommunalråden Dan-Åke Moberg och Annica Eriksson. Invignings- och nyårsfanfarerna spelades av Per Andersson. Oppositionsrådet Torbjörn Ahlin slog in det nya årtusendet på kyrkklocka speciellt inlånad från Bergholtz Klockgjuteri AB. Staffan Åkerlund var konferencier. Alla som var på torget denna minnesvärda natt minns den nog för alltid. Programmet avslutades med fackeltåg från torget till Kumla kyrka och nyårsnattsmässan "I ett nytt årtusende". □

Festtal hållet på Kumla torg av kommunfullmäktiges ordförande Sven-Ove Cederstrand vid millennieskiftet nyårsaftonen 31 december 1999

"Festdeltagare, Medborgare i Kumla kommun och övriga besökare!"

"Det är en stor ära och glädje för mig att få hålla högtidstalet en kväll som denna, när vi snart ska gå in i ett nytt årtusende, - ett nytt millennium. Även om vi är många här på torget i kväll, så är vi ändå väldigt ***få*** sett i ett tusenårsperspektiv. Cirka 40 generationer har levt sedan förra tusenårsskiftet. De människor som levde ***då***, under vikingatiden, var dessutom inte medvetna om ***sitt*** millenniumskifte. Dåtidens människor var fullt upptagna med att skaffa mat och värme. De skötte åkrar och kreatur. Krig och farsoter hörde till vardagen. Överlevandet var en konst. Det är helt osannolikt att de skulle ha kunnat föreställa sig hur tillvaron skulle te sig tusen år senare.

Inte heller ***vi,*** som lever idag har någon möjlighet att veta, eller ens ana oss till, hur tillvaron kommer att te sig för människorna i Kumlabygden om tusen år. Vi vet inte ens om Kumla kommer att finnas kvar annat än som ett namn på historiska kartor.

Vi har ingen annan väg att gå än att ägna oss åt det vi alltid gjort, nämligen att fortsätta att planera i en ständig process, där alla generationer är viktiga i den kedja som bildar framtiden. Vi som lever idag känner till ytterst lite om de som levde för tusen år sedan. För varje generation vi kommer närmare vår egen tid vet vi dock allt mer om bland annat levnadsförhållandena. Den kunskapen gör det något lättare att planera för framtiden.

Tusen år sedan! Det kanske finaste minnet vi har från den tiden är gravfältet Kumla Högar, som troligen också gett namn åt Kumla. Första gången som Kumla nämns som socken är annars 1307. Jag vill också nämna att ortsnamnet "Cumbla" finns medtaget på Nordens äldsta karta, Carta Marina, upprättad av Olaus Magnus och tryckt i Venedig 1539 med stöd av påven Paulus III. Kumla finns här med som ett av ett fåtal ortsnamn i mellansverige.

En annat årtal jag vill nämna är 1494, då man i Kumla socken utser sex namngivna bönder att utgöra en styrelse. Detta är första gången i Sverige som man utser föregångaren till dagens kommunstyrelse. Beslutet återfinns i det som är ett av Sveriges äldsta bevarade sockenstämmoprotokoll.

Åren staplas på varandra. Generation efter generation. Århundrade efter århundrade.

Låt mig stanna vid de senaste 100 åren, en tid som präglats av optimism och framtidstro. Det hårda fysiska arbetet ersattes till stor del av maskiner. Barnen började få uppleva en barndom värd namnet. Näringslivet ändrade karaktär. Kommunikationerna byggdes ut. När det gäller Kumla hände mycket av både positivt och negativt slag. Jag vill nämna lite om byggnationer, något som kan ses som en del av det arv vi lämnar vidare till kommande generationer. Vi har försökt ge centralorten en stadsliknande karaktär där vi ändå behåller småstadens charm och småskalighet. Vi har försökt skapa ett Kumla som vi hoppas att ni alla tycker är en bra plats att bo och verka i och som ni kan vara stolta över. Området vid Kumlasjön har blivit en pärla. Kvarntorp är på väg att omvandlas från inferno till paradis där näringsliv, boende och fritid ska kunna existera i harmoni. Kommunens alla skolor, barnstugor och servicehus har uppförts. Trafikfrågorna med gång- och cykelvägar, rondeller, underfarter och gatudragningar har ägnats mycken möda liksom vatten-, värme- och avloppsfrågor. Vi har byggt Kumlahallen och Ishallen, satsat på musikskola och skulpturer. Vi har renoverat hyvlarverkstaden och officersmässen. Boendefrågor och näringslivsfrågor har länge stått överst på dagordningen. Snart bygger vi ett nytt bibliotek. Min mening är att tempot i tillvaron hela tiden accelererar. Allt ska ske allt snabbare. ***Ikväll*** finns möjlighet till den eftertanke och begrundan som vi borde kunna unna oss oftare, även till vardags! ***Hur kommer Kumla att se ut om 1000 år? Mer gripbart är – hur ser Kumla ut om 100 år? Även den tidrymden är svår att förutse vilket vi blir medvetna om när vi jämför med en tidsrymd 100 år tillbaka.***

Ett är säkert – de årsskiften då ett nytt århundrade träder till är **"magiska".** Oavsett om vi vill det eller ej, så kommer "magin" runt det snart instundande tusenårsskiftet att vara ännu större. Om bara 60, 70, 80 år, kommer de som upplevde millennieskiftet att emellanåt tillfrågas som "experter" och huvudpersoner. Man säger: "Du som var med när det nya årtusendet inträdde, den fantastiska tidpunkten, den magiska tidpunkten – hur var det? Vad gjorde du då? Var det stora festligheter? Vad tänkte människorna då? Vilka drömmar hade man? Vad fruktade man? Vad ville man?"

Som ett tecken på djupt känd tacksamhet till alla de generationer kumlabor som verkat i denna bygd och fört utvecklingen framåt vill Kumla kommun överlämna ett minne, en klocka, till sina invånare. Tacksamheten riktar sig också till dagens kumlabor, till alla er som samlats här ikväll, som förvisso också bidragit till att göra Kumla till en fin plats att leva och verka i. Jag hoppas att klockan kan utgöra en bro till kommande generationer. I en vemodsfull, men ändå glädjerik kväll som denna, känner jag tacksamhet till kommande generationer. Individer som slumrar som arvsanlag för att, i det som är livets stora under, väckas till liv i en tillvaro bortom vår insikt och vår förmåga att sia om det framtida.

Det motto av Hans Hildebrand vi valt för gravering på klockan är **både** uppfordrande och hoppingivande:

"Man måste lära känna det förgångna för att förstå det närvarande
och kunna inverka på det kommande".

Med dessa ord inviger jag Kumla kommuns gåva till sina invånare, nu och för lång framtid, en klocka som ska vägleda oss i livets olika skiften.

Låt täckelsen falla" □

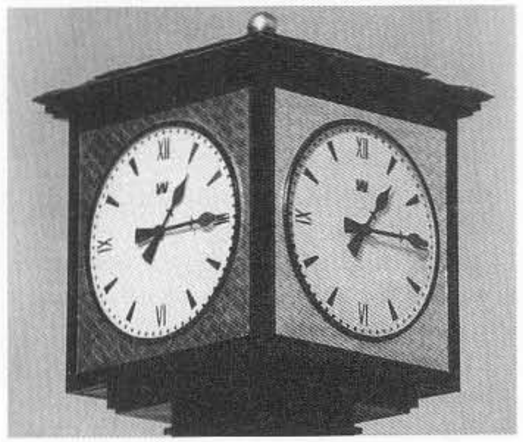

UPPSLAGET
– ett par sidor till konsumenterna

DYRA RÅD TILL TRÖTTA

Vi köper massor av vitaminer för att bli piggare, trots att nästan ingen i Sverige lider av vitaminbrist.

Vi köper dyra naturläkemedel för att orka mer och sova bättre när vi istället borde ta det lite lugnare, äta bättre och röra på oss lite mer.

Råd & Rön har besökt hälsobutiker och apotek och bett om råd mot trötthet och sömnproblem.

Go'dag! Jag känner mig hängig och trött, men kan ändå inte sova på natten. Har ni något som hjälper mot det? Det är stressigt på jobbet och svårt att hinna med alla måsten både där och hemma.

Så sa vi, fyra kvinnor på drygt 40 år, i åtta hälsobutiker och fyra apotek runt om i landet från Skellefteå i norr till Växjö i söder. Medlen och råden vi fick varierade, liksom priserna på de pillerburkar och flaskor vi fick med oss hem i påsen. Vid besöket fick vi betala från cirka 60 kronor till drygt 350 kronor beroende på vilka och hur många produkter personalen i butiken rekommenderade.

Och det kan bli dyrt att följa dessa råd. Äter man kosttillskott och naturläkemedel regelbundet slutar det snart i belopp som överstiget högkostnadsskyddet för mediciner, utan att man för den delen är garanterad att känna sig piggare och sova bättre.

Trots att vi sa att vi åt bra, var det många som rekommenderade extra kosttillskott eller en "kur" med vitaminer. Andra rådde oss att äta olika gingsengpreparat för att höja prestationsförmågan. Men det vanligaste rådet var att ett naturläkemedel med valeriana på kvällen för att sova lite bättre. Inte i någon av hälsobutikerna pratade man om att vi kanske borde försöka stressa mindre, röra på oss mer eller förändra våra kostvanor. I stället fick vi i ett par butiker veta att man behövde extra tillskott av vitaminer och mineraler när man stressar. I hälsokostbutikerna var man inriktad på att sälja piller. Därför skiljer sig råden vi fick på apoteken från dem i hälsobutikerna. På apoteken fick vi rådet att se över våra levnadsvanor och försöka stressa lite mindre.

ETISKA FONDER – TJÄNAR PENGAR PÅ MORAL

De etiska fondrna överträffar varandra i godhet i sin reklam. Men vad som egentligen menas med en etisk fond, är fortfarande oklart.

I senaste numret av Råd & Rön finns en översikt över så kallade etiska och ideella aktiefonder. Reklamkampanjerna för Bancos Hjärtefonder och KPA:s etiska fonder har varit massiv. Men fortfarande utgör de etiska fonderna en mycket liten del av fondsparandet i Sverige, knappt 2 procent, att jämföra med ungefär 15 procent av fondmarknaden i USA.

"Etisk" betyder moralisk. Men det finns inga gemensamma kriterier för vilken moral de etiska fonderna ska stå för.

– Vilket fondbolag som helst kan kalla sin fond för "etisk", säger Vilhelm Nordenankar, Konsumentverket. Men det måste tydligt framgå av marknadsföringen varför de kallar sig etiska. Ibland känns etiken som ett slag i luften och det har visat sig att en del fondbolag inte ens följt sina egna regler.

De klassiska kriterierna är att fondbolagen säger nej till placeringar i företag som producerar vapen, tobak eller alkohol. Men någon nollgräns tycks inte någon etisk fond uppnå, om man fingranskar deras broschyrer.

I SEB:s etiska fonder sätts en gräns vid att inte mer än 5 procent av företagets årsomsättning får komma från alkohol, vapen eller tobak, KPA sätter en gräns vid 1 procent. Länsförsäkringar "undviker" att placera i företag som "huvudsakligen" är verksamma inom krigsmaterial-, tobaks- eller alkoholindustrin.

I Bancos Ideella och Etiska regler står att företagens "huvudsakliga" verksamhet inte får komma från de aktuella områdena. Det innebär att de till exempel säger nej till Saab som är stor delägare i industrigruppen Jas, men ja till Volvo och Ericsson som också är delägare i Jas. Men där den militärindustriella delen av koncernernas omsättning "bara" ligger på 1–2 procent.

Om man sparar i en så kallad ideell fond skänker man bort en liten del av utdelningen varje år till ideell organisation, typ Amnesty eller Rädda Barnen.

De ideella fonderna får inte vara bland de fonder vi har att välja på i det första premiepensionsvalet i höst. Enligt lag får man inte skänka bort sina kommande pensionspengar.

Ett flertal etiska fonder finns dock med i fondvalet. Men eftersom det inte finns några gemensamma kriterier för dem, kommer de inte att presenteras under någon särskild rubrik i den katalog PPM, Premiepensionsmyndigheten, ger ut. Man får själv lotsa sig fram bland cirka 500 fonder.

Råd & Rön 2000/3

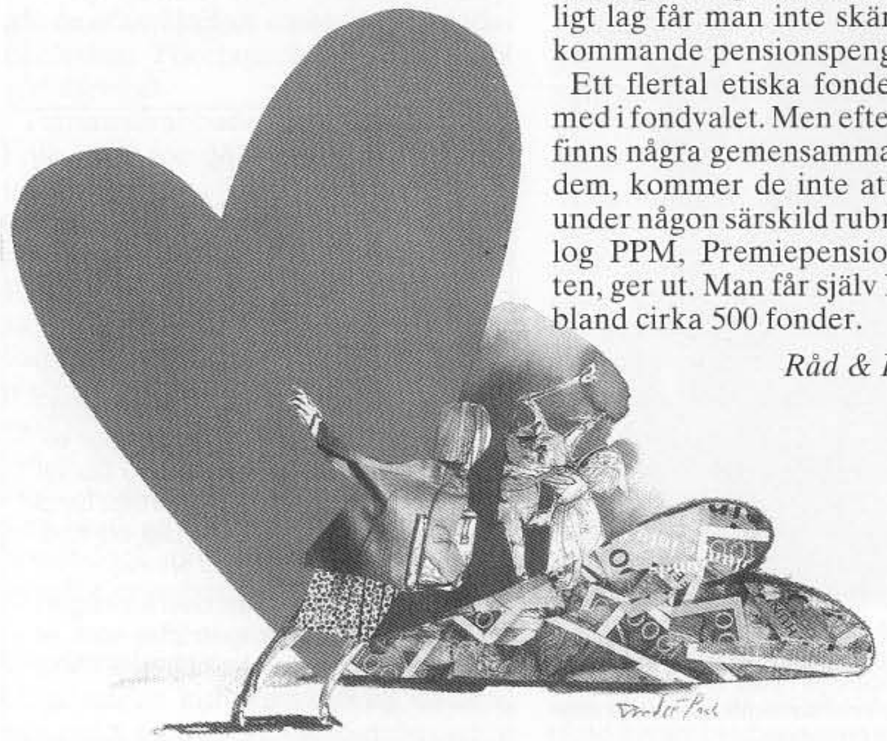

Personer med hemhjälp bör vara på sin vakt...

Av socialchef Håkan Hjelm

Vi på socialförvaltningen vill uppmärksamma ett problem som kan dyka upp under semesterperioder.

Under sommaren när ordinarie personal har semester förekommer det att okända personer utger sig för att komma från hemtjänsten för att obehörigen kunna komma in hos pensionärer.

Om du får besök av personer som uppger sig komma från hemtjänsten och du inte känner igen dem eller väntar på besök bör du kontakta till exempel hemtjänstassistenten innan du släpper in personen/personerna.

Så vitt vi vet har ingen pensionär i Kumla hittills blivit bestulen på detta sätt men vi kan varje år läsa i dagstidningar om att pensionärer har lurats och blivit bestulna.

Under semesterperioden tar vi in vikarier när ordinarie hemhjälpspersonal har semester. Vi har regler om att dessa vikarier ska introduceras av den ordinarie personalen så att pensionären känner igen vikarien som kommer.

Om du är osäker på en besökande som utger sig för att komma från hemtjänsten ska du inte släppa in personen. Ta omedelbart kontakt med hemtjänstassistent eller annan person inom kommunens hemtjänst som du kan känna till. □

VÄNTJÄNSTEN

Varje vardag kl. 10.00–11.45 kan Du ringa till väntjänstens telefonjour tel: 019-56 05 20.

På vår expedition på Södra Kungsvägen 17 finns en lista på pensionärer som ställer upp som sällskap till vårdinrättningar, bank- eller postärenden, som byter glödlampor eller persiennsnören, eller vad Du vill ha hjälp med. Ring och framför Dina önskemål så hjälper vi Dig att lösa dem.

Du är välkommen att besöka någon av våra gemenskapsträffar som vi har på 5 platser i kommunen. Ring så får Du information.

forts. från sid. 8

Avdelning klagomål

I slutet av januari ålägger kommunen Medic Gym att sänka ljudvolymen sedan närboende klagat. Första april fastslår Företagarnas Riksorganisation att Kumla kommun bryter mot lagen om offentlig upphandling.

Revisionsföretaget Komrev riktar kritik mot Kungsgården för bland annat överanvändning av lugnande medel. Komrev framhåller dock att grundvården är bra och att personalen överlag har hög kompetens. Ett sextiotal fastighetsägare i nordvästra Kumla döms av hovrätten att betala begärd gatukostnadsersättning. Föräldrar till barn i mellanstadieåldern i Hällabrottet vill att barnen ska få skolskjuts till skolan även om avståndet understiger fastlagda gränsen på 4 kilometer. Carlbarks Motor överklagar till miljödomstolen länsstyrelsens beslut att ge kommunen rätt när det gäller dess föreläggande rörande ljudnivåer och avfallshantering. Företaget känner sig orättvist utpekat.

Tinnitusdrabbade musikern Christer Folkesson försöker påverka arrangörer att begränsa ljudvolymen från högtalare för att minska risken för att ungdomar får hörselskador. Folkets hus i Kumla är först i landet med att begränsa ljudvolymen till max 100 decibel. Sannaheds vägförening vill att belysningen längs genomfartsvägen ska vara tänd nattetid. Den enda ljuspunkten är den lokala handlarens företagsskylt. Kommunen stäms av en kvinna som skadas svårt när hon cyklar på ett brunnslock som ligger fyra centimeter ovanför cykelbanan.

Ungdomsfrågor

Ungdomens kulturmönstring blir en stor succé med 14 framträdanden inför en fullsatt teatersalong. Elever som börjar fyran på Fylsta och Tallängen ska under en treårig försöksperiod kunna välja en särskild musikklass.

Lillheden blir första skolan i Kumla med egen hemsida på Internet. Kommunen ordnar under sommaren 100 praktikplatser för ungdomar. Brottsförebyggande rådet drar igång ett treårigt projekt under ledning av professor Håkan Stattin vid Örebro Universitet. Inriktningen är att förebygga användning av alkohol och droger i målgruppen 12-16-åringar. Ett nyckelbegrepp blir "Aktiv fritid".

Konst och konstigt

Stadshuset utsmyckas med en monumentalmålning av Inga Berg. Kumlabon Lars-Eric Gustafsson låter efter många års längtan tillverka en totempåle. 1999 års upplaga av Konst på Hög lockar 34 000 besökande. Nya rastplatsen Sickelsta förses med ett konstverk av Johan Ledung. Sjutton ungdomar från staden Bahia i Brasilien bjuder på latinamerikanska rytmer från scenvagnen på torget en septemberkväll.

Det mest gåtfulla i kommunen var de oförklarliga formationer lantbrukaren Lars Gredenhag påträffade på sina kornfält när han skulle börja skörda 23 augusti. Formationerna täcker ett par tusen kvadratmeter av åkern. Stråna ligger nedslagna mot marken men det finns inga spår till eller ifrån de cirkel- och nyckelformade partierna.

Visst händer mycket under 1999. Gallringen bland händelserna är hård. Saknar du något om nyårsaftonen och invigningen av Millennieklockan? Det kan du läsa om på sidan 11. Saknar du något om Prix – årets hetaste debatt? Det kommer av utrymmesskäl i en särskild artikel vid senare tillfälle. □

Agenda 21 i Kumla

För ett långsiktigt hållbart samhälle med god livsmiljö.

Av Agenda 21-samordnare Lise-Lotte Rigardt

Det nya Miljöprogrammet
Kommunens senaste Miljöprogram beskriver kort varför vi måste undanröja hoten mot miljön och hitta vägar att uppnå hållbar utveckling. Det innehåller också konkreta och tidsbestämda åtgärder som utgör led i omställningen till det kretsloppsanpassade samhället.

Översiktsplan Kumla 2020
Ny översiktsplan antogs i Kommunfullmäktige i slutet av år 1999. Den är en övergripande helhetsvision som anger strategier för kommunens mark- och vattenanvändning i ett bärkraftigt ekologiskt samhälle. Kumlas ansvar som Eko-kommun samt Agenda 21-intentionerna har funnits med som underlag för planen.

Grönstrukturplan
En Grönstrukturplan för Kumla arbetas just nu fram i samverkan mellan förvaltningarna. Parker och grönområden har sociala betydelser för välbefinnande, hälsa, rekreation. De har också kulturella och ekologiska betydelser. Planen bör också kunna aktivera Kumlabornas deltagande i planeringsprocessen.

Förskolor och skolor
Förskolornas och skolornas Miljö- och hälsoråd har påbörjat ett nätverksarbete för erfarenhetsutbyte, samverkan och utveckling.

I arbetet med en Hälsofrämjande skola har antirökprojektet "Ringar på vattnet" startat på tre pilotskolor i samverkan mellan Kumla kommun Landstinget, Medborgarskolan, Strup- och munhålecancerförbundet samt övriga Sydnärkeskommuner.

Grön Flagg
Romarbäckens skola, som andra skola i kommunen, är den skola som under våren certifierat sig för Grön Flagg från Håll Sverige rent. Flaggen som berättar att, här finns en skola som tar del i ansvaret för en långsiktigt hållbar utveckling för kommande generationer. Fler skolor har visat sitt intresse vilket bådar gott för framtiden.

Föreningar
Kumla skidförening vill samverka för en bättre hälsa och en bättre miljö. De uppmanar alla att göra något kul ihop, som t.ex. ***Ställa upp med ett arbetslag i Kumla Stadslopp den 29 april***. Utmana andra arbetsplatser i klassen Motionsfemman, damer och herrar utan tidtagning.

"Städdag" för en giftfri miljö lördagen den 20 maj
Städa upp bland "gamla rester" av farligt avfall. Den 20 maj är en kampanjdag i hela landet för rensning av hushållens farliga avfall. Hushållens engagemang är en viktig del för att nå miljömål nr. 12 – En giftfri miljö. Kampanjen är initierad av Miljödepartementet. På ***Föreningsmässan*** i Bobhallen samma dag kan du få information om produktval etc. Lämna sedan in detta på insamlingsdagarna eller till kommunens miljöstationer vid ***Räddningstjänsten*** i Kumla och ***Soptippen*** i Kvarntorp. Öppettider och insamlingsdagar står att läsa om i den röda broschyren från gatuavdelningen som sänts ut till alla hushåll.

Vad är då "farligt avfall"?
Exempel: oljor, fetter, lösningsmedel, färger, syror, sprayburkar med rester, lysrör etc.

Medborgarinflytande
Du är alltid välkommen med idéer och funderingar rörande Agenda 21-frågor i vår kommun. Kanske vill du berätta hur du själv eller din förening, idrotts-, villa-, hyresgäst-, etc. aktiverat er i dessa frågor?

Hör av dig till Miljö- och byggnadskontoret tel. 019-58 82 60.

Håller du på att utbilda dig inom något kulturområde? Eller gör du en personlig satsning inom någon idrottsgren?

PÅMINNELSE

Välkommen med din ansökan om medel ur

ICA/BOB Stipendiefond

Ändamålet
Stipendiefondens ändamål är att främja kultur- och idrottsverksamhet i Kumla samt annan därmed jämförlig verksamhet av betydelse för samhällets utveckling.

Ändamålet skall främjas dels genom stipendier till personer bosatta i Kumla för utbildning inom något kulturområde eller för personlig satsning inom någon idrottsgren och dels genom anslag till projekt hos föreningar och organisationer verksamma i Kumla kommun. Bosättningskravet utgör inget hinder för utdelande av stipendier till personer från Kumla som för studier eller motsvarande är bosatta på annan ort.

Upplysningar
För stipendier och anslag 2000 gäller att underskriven ansökan skall ha inkommit till Kumla kommun senast den 4 maj 2000 under adress: Kultur- och fritidskontoret, 692 80 Kumla.

I ansökan skall du ange på vilket sätt stiftelsefondens ändamål främjas. Du ska vidare beskriva din satsning på utbildning eller sportgren eller din förenings projekt. Beskriv gärna vilken betydelse den sökta summan kommer att få för dig om den beviljas. Beslut om utdelning fattas av kommunstyrelsen efter förslag från kulturpriskommittén. Stipendierna delas ut i samband med kommunfullmäktiges sista sammanträde före sommaren. Medel kan lämnas för flera år i ett flerårigt projekt.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Mats Runering, tel 019-58 81 33 eller Thage Arvidsson, tel 019-58 81 12.

Solsystemsmodellen i Kumla

Av Olle Widlund, Kumla Astronomiklubb

Kumla Astronomiklubb bildades 1989 efter en astronomi kurs i Kumla. Flera av deltagarna ville tillsammans fortsätta studierna i det fascinerande ämnet. När klubben fyllde 10 år ville man göra något som syntes utåt. Flera alternativ diskuterades och valet föll på en solsystem modell. Detta val berodde bland annat på att klubbmedlemmar ofta visar stjärnhimmeln för skolklasser varvid det inte alltid är lätt att förklara avstånden i rymden. En solsystems modell skulle också kunna utgöra lämplig vägvisare för utflykter, utgöra träffpunkter, berika stadsbilden, väcka nyfikenhet och tala om att Kumla Astronomiklubb finns.

Klubben sökte och fick ett kommunalt bidrag. Hur skulle nu modellen se ut? Storlek? Skala? Placering? Design? Att Solen skulle placeras på torget var självklart. Men var skulle Pluto, den yttersta planeten, vara?

Nu är det så att Kumla är en bra kommun – i synnerhet att placera solsystemsmodeller i. Pluto skall naturligtvis vara på Kvarntorpshögen. Hur stämmer det? Fram med kartor, skalstock, koppla upp beräkningsprogram i datorn. Hur stor blir Solen? Var hamnar planeterna? Nya kontroller – var hamnar närmsta stjärna? Jo i Kumla, efter ett varv runt jorden. Det verkar fungera. Sammanträden med stadsarkitekterna, kulturintendenten och gatuchefen. De kommer alla med konstruktiva synpunkter och förslag. Texter skrivs och modeller tillverkas. Nya kontakter med gatuchefen och berörda fastighetsägare. Alla är välvilliga och lämnar tillstånd att sätta upp skyltar. Så blev det en solsystemsmodell.

Modellen av Solen består av ett rostfritt stålband med en diameter på 1,5 meter runt ett träd på torgets sydvästra del. En graverad informationstavla i mässing är fästad vid ringen.

De fyra inre planeterna består av skalenliga mässingskulor monterade på graverade mässingstavlor, som är uppsatta på husfasaderna utmed Hagendalsvägen med skalenliga avstånd från solmodellen.

De fyra stora planeterna består av aluminiumklot monterade tillsammans med informationstavlor på stativ av rostfritt stål på stenpelare med skalenliga avstånd utmed cykelvägen mot och i Hällabrottet. Pluto slutligen är monterad lika de inre planeterna, tavlan sitter på toppstugan på Kvarntorpshögen.

Om du är ute och går i Kumla, ta en sväng på torget och titta på solmodellen. Gå sedan österut uppför Hagendalsvägen. När du kommer upp på Kungsvägen kan du se både torget och Kvarntorpshögen. På torget finns solen, 1,5 meter, och borta på Kvarntorpshögen finns modellen av Pluto, stor som ett pepparkorn, snurrande runt solen på torget, ett varv på 248 år. □

Den grundläggande drivkraften för solsystemsmodellen och Kumla Astronomiklubb är att stimulera människors medvetenhet om och nyfikenhet på naturvetenskapen, särskilt astronomin.
Vi är övertygade om att perspektiv och värden funna i astronomins värld, gör oss mer aktsamma om vår plats, på den lilla kula i världsrymden, där vi bor och verkar.

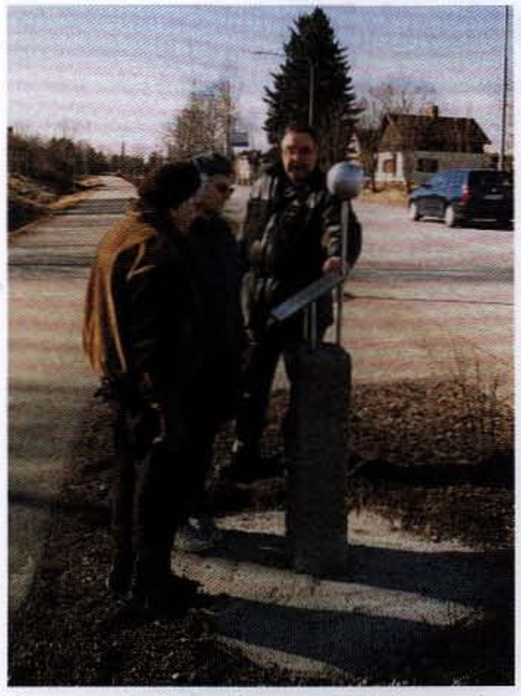

Om man går eller cyklar mot Hällabrottet kan man göra ett uppehåll vid modellen över Jupiter. Jupiters diameter är elva gånger Jordens och dess massa är 318 gånger större än Jordens massa. Visst kan man stanna upp en stund och fundera på vad det innebär?

Karl-Erik Bouvin visar Neptunus som står vid värdshuset Trilobiten. Neptunus avstånd till solen är 30 gånger så långt som Jordens avstånd till solen. Medeltemperaturen vid Neptunus yta är minus 220 grader Celsius. Det är nog bäst på Jorden ändå.

Astronomiklubbens ordförande Karl-Erik Bouvin visar den skalenliga modellen av solen.

Järsjö hällar biotopskyddas

Av Ingalill Teljå, Naturskyddsföreningen i Kumla

Ursprunget

På första delen av verket om Kumlabygden, utgiven 1961, pryds omslaget av ett fotografi över Järsjö hällar. På inneromslaget finns en beskrivning över hur hällarna skapades en gång i tiden – för miljarder år sedan. Beskrivningen är av den kände geologen Josef Eklund och här kommer några förenklade citat ur boken: "Klippor av urberg, bildat för mer än två miljarder år sedan upphettades och blev röd granit. Utplanades till en slätt som för 600 miljoner år sedan översvämmades av havet. Urberget täcktes av sedimentära bergarter. Så småningom kom dock urberget fram i dagen. När inlandsisen vek för ca 10 000 år sedan låg Järsjö hällar nedpressade som ett undervattensgrund, vilket så småningom höjde sig, blev först ett skär, och så småningom blev till ett berg i en skogsås emellan ängsmarker med grunda igenväxande sjöar."

Hur ser området ut idag?

Järsjö hällar är ett ca 2 hektar stort "berg i dagen" – och rasbrantsområde som sticker upp 15–20 m över slätten. Kallas även urbergstaffel eller förkastningsbrant. Detta berg går i öst-västlig riktning, ca 6 km sydsydväst om Kumla tätort. Bergarten är ögongnejsgranit, en sur bergart, som långsamt vittrar sönder i mindre block och stenar. På grund av att området vetter mot norr och att ett skogsområde ansluter söder därom blir klimatet fuktigt och ganska skuggigt nästan hela året. Det gynnar växtlivet, så att kryptogamfloran (sporväxter) kan utvecklas, såsom mossor, lavar och trädsvampar. Dessutom finns en del gamla torra och döende träd i ett nedbrytningsstadium, både liggande på marken (lågor) och stående (torrakor och stubbar). I dessa lever småkryp, som utgör föda bl.a. för hackspettar. Även hålträden gynnar djurlivet. På dessa döende träd finns exempelvis den utrotningshotade arten veckticka, men också aspticka,

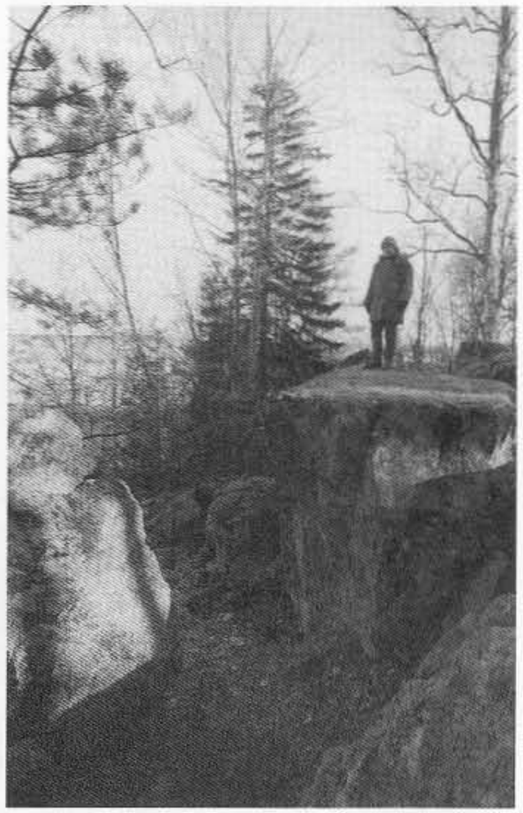

Järsjö hällar sticker upp 15–20 m över slätten.

fnöskticka och klibbticka. Mossorna är de vanliga för barrskogen som husmossa, väggmossa (användes förr att täta stugan med), kvastmossa och kranshakmossa. Lavarna är t.ex. blåslav – Sveriges vanligaste växt – eller kartlav på stenar – kallas för "ryska riket", därför att det fräts sönder inifrån – och små skägglavar, som tyder på bra luft. Laven är en symbios mellan en alg och en svamp. Torsklaven i Järsjö blir vackert grön vid fuktig väderlek beroende på grönalgen, medan den i torr väderlek är gråblå. Enligt den gamla signaturläran användes torsklav, som medicinalväxt, för att bota torsk (svamp i munnen). Enar, granar och tallar växer här, men också en hel del lövträd, speciellt i brynen, där mera ljusinsläpp sker. Asp, björk, rönn och sälg är vanliga samt ek och lönn i nordvästra delen. Dessutom finns en del hagmarksblommor.

Gammalt kulturområde

Under 1800-talets mitt höll väckelserörelsen roparna till vid Järsjö hällar. I modern tid har många kyrkor och söndagsskolor förlagt sina friluftsgudstjänster och sommarutflykter hit. Det finns en naturlig talarstol och en sittvänlig sluttning i avsatser, liknande en amfiteater, som använts vid möten. Byns barn och ungdomar använde också platsen som skidbacke, vilket kan vara svårt att förstå i detta stenskravel. Hur många vassa stenblock satte stopp för den sporten, månntro?

Biotopskydd för delar av området

Järsjö hällar är samägd mark till Järsjö by med nio delägare.

Vid den nyckelbiotopsinventering som pågår över hela Sverige har Skogsvårdsstyrelsen ansett att viss del av området skall skyddas.

Under 1999 fyllde Svenska Naturskyddsföreningen 90 år och önskemålet centralt i föreningen var att varje krets skulle tillse, att en skog inom kretsen skulle skyddas. För dåvarande Kumla Biologiska Förening, numera Naturskyddsföreningen i Kumla, blev målet att skydda Järsjö hällar.

Markägarna ställde upp med att kostnadsfritt avsätta ett område på ca 2 hektar av den biologiska, geologiska och kulturella kärnan av området som ett biotopskydd. Myndighet för biotopskyddsavsättningar är Skogsvårdsstyrelsen. Kumla kommun har åtagit sig att utföra viss röjning i området, sätta upp skylt och ordna så att ett par bilar kan parkeras vid sidan om vägen.

Tack för skyddet av Järsjö hällar

Kumla kommun och Naturskyddsföreningen i Kumla får härmed framföra sitt varma tack till markägarna i Järsjö, Ragnar Olsson, Göran Olsson, Erik Andersson, Karl-Gunnar Andersson, Stig Gustafsson, Lennart Elfström, Gunnar Hallin, Lars-Göran Wiktorp, Mikael Eriksson och till Skogsvårdsstyrelsens tjänstemän Ola Gustafsson och Torbjörn Andersson, för att de på ett mycket positivt sätt har hjälpt till med att få området skyddat.

1 Biotop = Naturtyp, område med enhetlig ekologisk struktur

2 Biotopskydd = Lagligt skydd för biotop.

3 Nyckelbiotop = Område som utgör livsmiljö för rödlistade arter.

4 Rödlistad art = En art upptagen i Artdatabankens lista över försvunna, akut hotade, sårbara, sällsynta och hänsynskrävande arter.

Ingalill Teljå, Naturskyddsföreningen i Kumla, visar några av de största blocken vid Järsjö hällar.

Kartan visar hur du ska åka till Järsjö hällar. Välkommen.

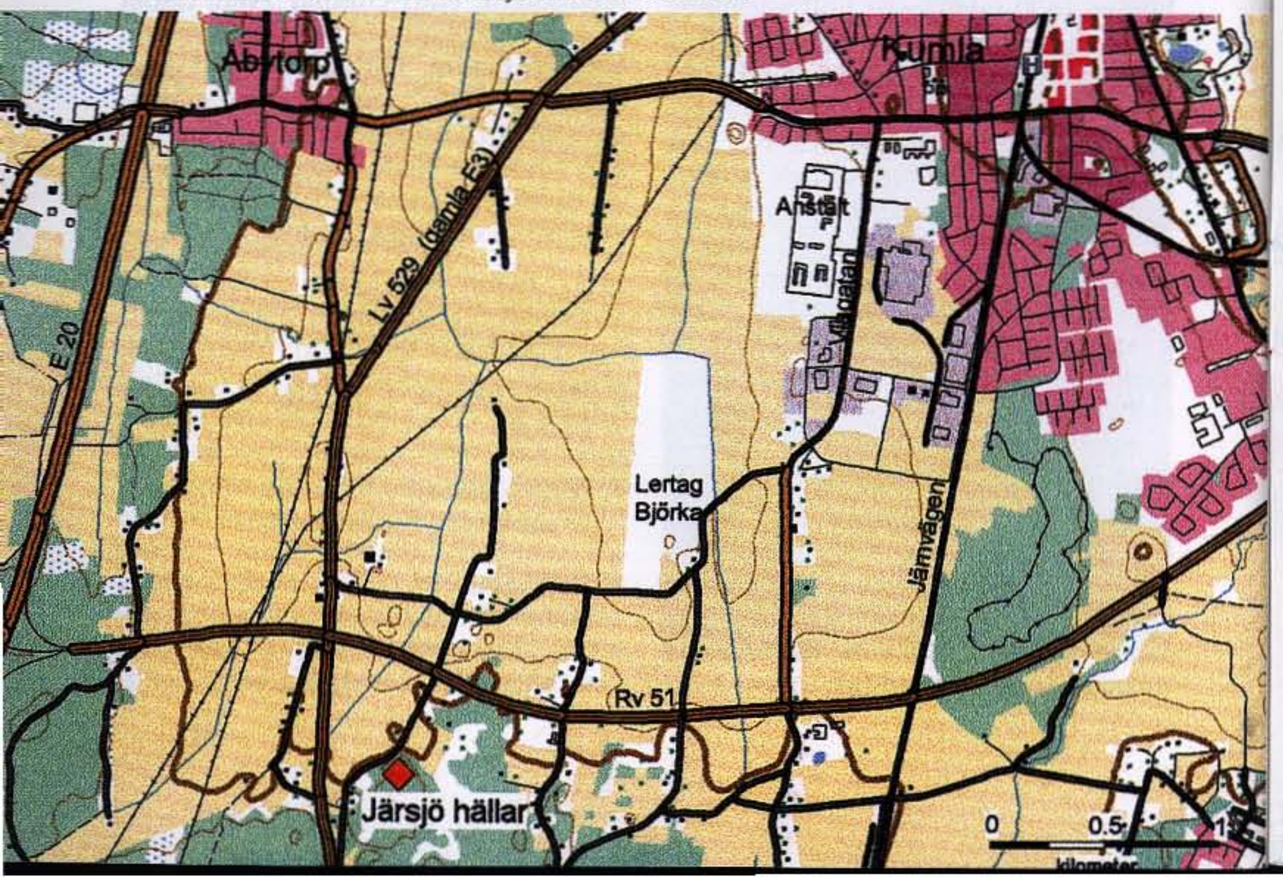

Bilden visar en av 80-talet montrar vid föreningsmässan 1997.

Populära mässor i Kumla 12–21 maj

Att mässorna är attraktiva som informationskanaler märker vi, intresset att ställa ut har ökat med åren och med ett bredare utbud har också besöksantalet ökat. Förra gången mässorna genomfördes, 1997, kom mer än 15 000 besökare.

Företagsmässan

börjar fredagen 12 maj kl 13–17, då gäller det för skolorna att passa på med ett besök. På lördagen, invigning kl 10.30, spelas två flicklandskamper i fotboll.
Redan nu vet vi att det visas en hel del nyheter i montrarna, bl.a. för hus och hem.
Öppettider: Fredag 13–17, lördag 10–17, söndag 10–15.

Föreningsmässan

invigs lördagen den 20 maj kl 10.30 och pågår t.o.m. söndagen 21 maj. Mässan bjuder på nästan 100 föreningar och på ett försök till världsrekord i ....., kom och titta.
Öppettider: Lördag 10–17, söndag 10–17.

Loppmarknaden

går igång onsdagen den 17 maj kl 17–20. Ett flertal har redan försäkrat sig om ett salustånd för sina varor efter vårstädningen. Boka du också, det du inte säljer kan Navet ta hand om.

Underhållning

blir det av varierande slag under de båda mässorna. Countrysång, gymnastikuppvisning, hunddressyr, storbandsmusik, jonglör, Hubbas Show m.m.

Mässbuss

En nyhet är att Weidermans buss kör gratis mässbuss under de båda lördagarna.

Kultur...

KUMLA UTSTÄLLNINGSHALL

Skolvägen 12, bv
Öppettider:

Måndag–torsdag	12.00–20.00
Fredag	12.00–18.00
Lördag	11.00–14.00
Söndag	16.00–18.00

Öppettider i samband med helger: Se bibliotekets öppettider sid. 2.

UTSTÄLLNINGAR

6 maj – 28 maj
Gian Giordano
Reflexioner på fotolitografisk plåt

KONSERT MED LYRIK

Onsdag 3 maj
Officersmässen Sannahed
Musik i Mässen
Olov Franzén läser dikter av Martinsson, Szymborska och Tranströmer samt spelar egna kompositioner för solocello.
Arr. Kultur- och fritid

VALBORGSMÄSSOFIRANDE

Vid Kumlasjön 30 april från kl. 19.30
Musik, körsång, brasa
Högtidstal av Per Holm
Arr Kultur- och fritid

SVERIGES NATIONALDAG – SVENSKA FLAGGANS DAG

Vid Kumlasjön tisdagen den 6 juni. Se annons i lokaltidningarna.

FRITIDSGÅRDAR

Öppettider:

Kumlaby	Tisdag–torsdag	17.00–21.30
Kvisten	Måndag–torsdag	17.00–21.30
Disco Plejset	Fredagar och lördagar enligt nöjesguiden	

KUMLAHALLEN

Telefoner:

Driftledare	019-58 86 71
Vaktmästare	58 86 81
Kassa	58 86 75
Cafeteria	58 86 85
Simhall	58 86 73
Maskinist	58 86 74

SIMHALLEN

Badtider:

Måndag och torsdag	9.00–20.30
Tisdag, onsdag och fredag	7.00–20.30
Lördag	9.00–15.30
Söndag	9.00–15.30

Kassan stänger 30 minuter före badtidens slut. Skolbad förekommer vardagar kl. 08.00–16.00. För besked om möjlighet att bada med icke simkunniga barn i lilla bassängen, ring 019-58 86 75. Tisdagar, lördagar och söndagar är lilla bassängen uppvärmd till 35 grader och lämpar sig väl för barnbad. Av tradition används tisdagseftermiddagarna för spädbarnsbad. Simundervisning för barn och vuxna ordnas regelbundet. Vid lov och studiedagar är bassängerna disponibla i mycket större utsträckning under dagtid, då inga skolbarn förekommer.

OBS! motionssimning alltid minst 2 banor

Vuxenkvällar:

Onsdagar från kl. 17.30 är du välkommen att bada och motionssimma i lugn och ro.

- Avspänd miljö
- Soft music
- Dämpad belysning

Åldersgränd min. 17 år.

Barn- och familjekvällar:

Fredagar från kl. 17.30 står badet öppet för bad, lek och samvaro.

- Alla leksaker tillgängliga
- Hopptorn och sviktar öppna
- Ta med simringen, luftmadrassen eller annan vattenleksak
- Packa pic-nic korgen och gör en kväll tillsammans

... och fritid

Givetvis är alla andra badgäster välkomna, men kvällen går i lekens tecken.

DJUPADALSBADET

Ansökningsblanketter för säsongskort/familjekort till Djupadalsbadet kan i förtid inlämnas till Kumlahallen för att på detta sätt få kortet på öppningsdagen fredagen 26 maj. Öppet: måndag–fredag 09.00–20.00, lördag–söndag 09.00–18.30, tisdag och fredag morgonbad 07.00–08.00. Kassan stänger 30 minuter före badtidens slut.

TURISTINFORMATION

Stadshuset, Torget
Tel. kontorstid 019-58 81 06

Konst på Hög med olika aktiviteter på Kvarntorpshögen sommaren 2000

(Detta är preliminära uppgifter – se annonser i lokaltidningarna eller information på tel. 019-58 81 06)

10-12 maj	Work shop med Lars Vilks, som arbetar med sitt havererade konstverk. Publiken har möjlighet att träffa konstnären.
12 maj	Nationell damtävling i golf – slagtävling i skulpturområdet
13 maj	Nationell damtävling på Kumla Golfbana, nedanför Kvarntorpshögen
24 maj	Skolspel vid Arken, 2 dagföreställningar för skolelever i Kumla, musikalinriktning på tema Arken
3 juni	Invigning av sommarens skulpturutställning
3-28 juni	Konstutställning i Arken med Bo Jonsson, Lysvik
20 juni	Konsert på högen med Åsa Bergh Ur Duvemåla
27 juni	Författarafton i Arken
1-30 juli	Konstutställning med Grupp Aur i många olika tekniker
26 juli	Park Race Tour – världscuptävling i Parkorientering med världseliten i orientering
1 augusti	Jazzafton vid Arken
5-13 augusti	Svensk möbeldesign - utställning med Klaessons Möbler i Arken. Möbler för offentlig miljö.
15 augusti	Konsert på högen med Brevens Hornmusikkår – Sveriges äldsta mässingsblåsorkester (preliminärt – ej klart vid pressläggning)
17 september	Konst på Hög stänger för säsongen

”Konst på Hög” nu ännu större!

På Kvarntorpshögen håller ett av Sveriges största skulpturområden på att växa fram. Du kan se ett antal skulpturer utförda av kända konstnärer sommaren 2000, 3 juni – 17 september. Utställningen är tillgänglig alla dagar kl 10-20. Möjlighet till guidning och kaffeservering. Det är fri entré men avgift för trafikdirigering. Med totalt 100 000 besökande under de båda somrarna 1998 och 1999 har Konst på Hög etablerat sig som ett av de största besöksmålen i Örebro län.

Lars Vilks skulptur "Vaaaall" utförd av rivningsvirke strävar mot himlen och får ny utformning sommaren 2000. **Ulla Viottis** tegelstensbåk "Energi-Magi". **Claes Hakes** granitskulptur "Port". **Richard Brixels** två figurer i Italiengjuten brons - "Makten" och "Filosofen". **Leif Bolters** "Vindla" i courténstål högt ovan mark. **Torgny** Larssons konstverk i polerat stål "Koncentrator". **Pål Svenssons** stenskulpturer "Ljusrum 1" och "Ljusrum II" växer fram ur marken. Fyra "Kvarntorps-malanganer", en familj, i plåt av konstnär **Lenny Clarhäll. Mats Caldeborg** har installerat "Sju", ett konstverk inspirerat av "Berget Askhögen och allt mänskligt arbete". **Olle Medin** har skapat konstverket Arken i trä som dessutom fungerar som utställningslokal för mindre utställningar. Sommaren 2000 tillkommer ytterligare två konstverk – ett av **Ulf Rollof** inspirerat av sägnen om Romulus och Remus, och ett av **Lars Englund**, som vi ännu inte vet hur det blir. Det blir spännande att se vad han kommer att göra.

För att inte tala om den makalösa milsvida magnifika utsikten mot Kilsbergen och Tiveden!

Dessutom kommer det att hända mycket annat på Kvarntorpshögen under sommaren. Se särskild ruta på sidan 27.

Välkommen till Konst på Hög

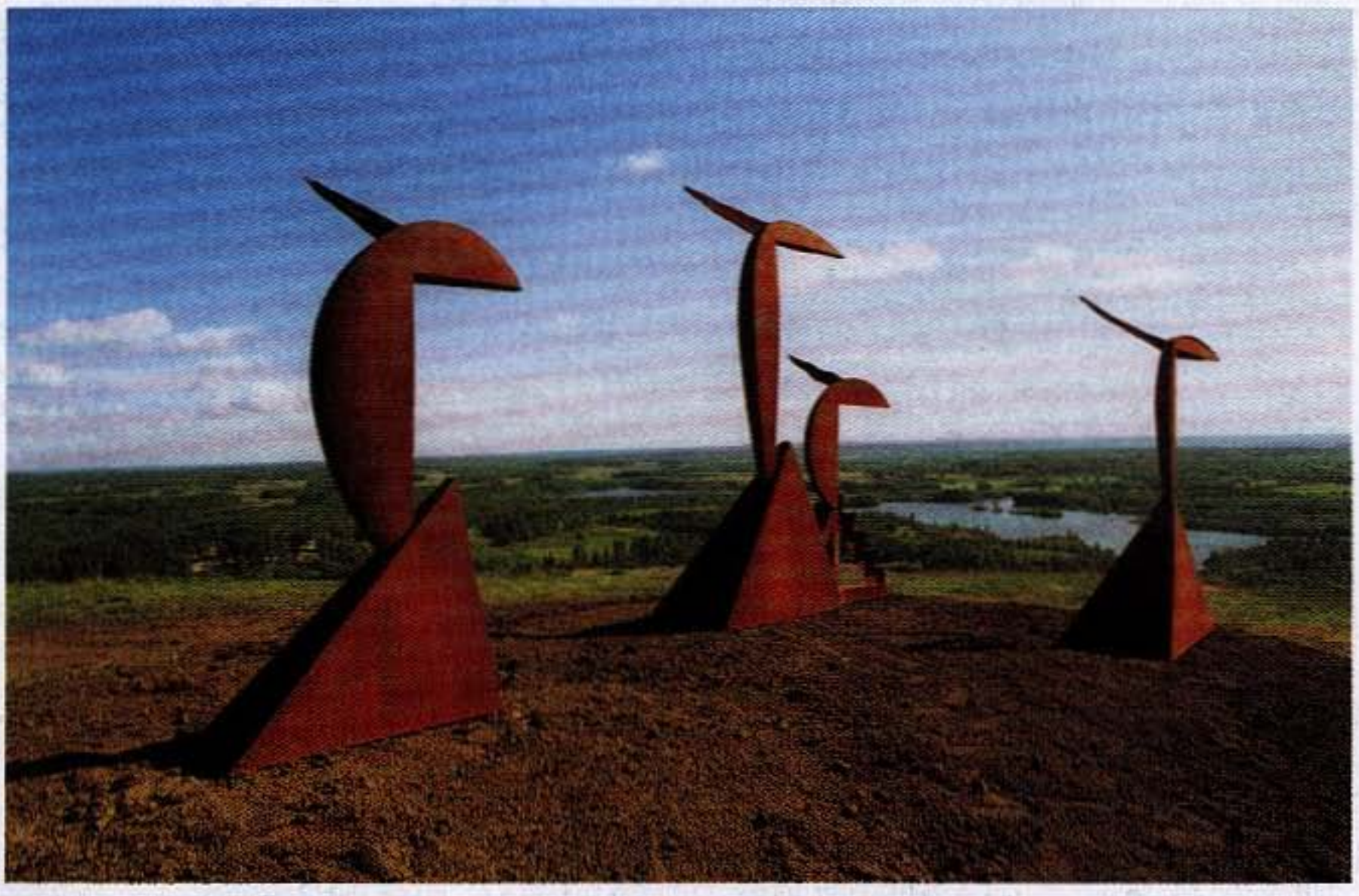

”Kvarntorps-malanganer” – en familj i plåt av konstnär Lenny Clarhäll.

KUMLA TRYCKERI 2000